

grueles

Een uitgave van de stichting 'GRUELES' december 1997, 17e jaargang nr. 4

grueles

Een uitgave van de stichting 'GRUELES' december 1997, 17e jaargang nr. 4

Bij de voorpagina

Weenter. "Oonder de galling". De "galling" (galg) stond tot aan de Franse tijd (1794) links boven "De Beuk".

Voorwoord redactie

In de rubriek "Van aal en nog get" in ons vorige nummer stonden twee straatnaambordjes. Een met "Gronsvelderf" en een met "Rijckholterf". Wij vroegen u of u wist in welke stad die bordjes hingen. Het was niet in Maastricht, maar in Rotterdam. De foto's werden ons toegestuurd door oud-Gronsveldenaar Fons Schillings (van de "Kyzer").

We hebben twee reacties gekregen met het goede antwoord. De ene was van Jan Weertz, eertijds prominent lid van de secties Natuur en Archeologie, nu wonend in Driebergen (waar hij zich overigens ook weer bezighoudt met de archeologie van die regio). De andere was van Karel Jaspars.

Jan schrijft ook nog dat er zich in Hoofddorp (onder de rook van Schiphol) een straat bevindt die "Savelsbos" heet.

Karel stuurde een hele waslijst met "Gronsveld-" en "Rijckholt-"benamingen voor straten, lanen en kaden. De namen uit de buurt (Maastricht, Eijsden) zijn niet zo bijzonder, maar Arnhem heeft een Gronsveldkade en een Gronsveldstraat, Tilburg kent een Gronsveldlaan.

Beiden hartelijk dank voor hun reactie.

Tenslotte wenst de redactie u veel lees- en kijkplezier met dit nummer en natuurlijk:

Zaolige Kiësmês en Zaolig Nejaor.

De redactie

Bié Resierke ién de klas

Wie Zjaoke de kerkfer opkaom, wäore Haj, Zjêf, Pierre, Lyjo en nog e päor aandere al fleenk aon de geng mèt nêste mäoke. Haj haw 'nnen hêlver lénnebläoer ién z'n erm en laag dy tössje de knoustige oétsjtéksels ién eng vaan de twie lénne dy oppe kerkfer sjoûnge. "Nêste mäoke", neumde de joûnge vaan de sjaol dat. Dat wäor noé éch joûngeswêrk. De mèitskes dy get wyjer ater 't sjtrangkêtsel en de moér sjpêulde, wiste dao niks vaan aof. Dat wäor mer kaotsele, heenke en nog get van dat wèik wêrk.

"Oe blyfs te?", zaag Lyjo. "Och, m'n ma haw de noon al weer neet 'ns vèrdig. Es ich oét de sjaol kaom sjtèit ze d'n havven tiéd te motjle mèt taant Nêt vaan bié ôs nêve."

En òm de verloéren tiéd ién te hoële begòs 'r oûch bläoer bié-èn te sjlèipe. 't Wäor 'nne werme naodenoen ién oktober. De mieste keender sjoûnge get langs

de kaant te lore en te waachte tot de sjaol begòs. Van Donk en juffroûw Plûime lepe roond uüver de kerkfer en Van Donk loorde mer toezjoer op z'n reloëzje. Haj zaog dat en sjteet Zjêf 'ns aon. "Hêr ês weer te läot." Mèt "hêr" mejnden 'r Resierke, de mèister vaan de derde klas, dè ién Huügem woende, mèt de fits nao sjaol kaom en bekaans altiéd te läot wäor. Van Donk loorde nog 'ns op z'n reloëzje, zaag tiénge e keend dat 't kôs goën belle en op 't eigeste memeent kaom Resierke op z'nne zjoere zjwete fits, mèt 'nne kop of 'r de hel geblaoze haw, de kerkfer opgevèg. Dè roeje kop haw 'r haos altiéd, zoëmer en weenter, òmdat gèinen däog verbié goûng of 'r wäor te läot, sjmuerges en sjnoones. Bié ekerèin sjoûng 'r daan oûch bekènd es de Roeje Pol. 'r Gaof z'nne fits aon èin van de keender dy mèt opgesjtoëke vinger òm 'm heen sjoûnge, vègde mèt 'nne nêusdoek z'nne kop aof en leep nao de keender dy gedöldig ién de ry sjoûnge te waachte vuur ién te goën. Zjêf haw z'n han, sjmèrig van 't bläoer bié-èinraope, get aon z'n brook aofgevèg. 'r Haw e bitteke sjtraank dat Resierke weer 'ns 'n kweent zoûw

kriége en de han vaan de keender zoûw goën naolore of ze neet sjmèrig wäore. Es 'r 't daan iénhaw heef 'r dich mèt 't houïte rèigelke drop dat ze dich züingelde. 'r Hool mie vaan die fôvven oét. 'r Goejde doer de klas mèt 'nne rèigel en, es 'r ién vuerm wäor, mèt de buüstel. Gister nog. Pierre wäor de sjaolbaank mèt kiëtsvèt aon 't iénvriëve, e gebruúk dat al jaore besjtoûng en dat deende vuur de aw bék get te laote bleenke. Resierke zaog 't en goejde mèt de buüstel nao Pierre. Dè bôgkde zich, mèt 't gevolg dat Zjêf, dè ater 'm zaot, 't deenk baatsj ién ze gezich krêg. 'r Buügkde of 'r ién e mets hoûng en Resierke haw leenks en rés get sjmère môtte oétdejele vuur de keender weer kôsj te kriége.

Meh noé lepe ze, bang vuur 'n petat te kriége, zoonder get te zegke d'n trap op. De leijing vaan de sjaol haw aon aal gedaach. Op de lëun van d'n trap zaote òm de meter iézere pënne. 't Zoûw soms 'ns 'nne devaan aof sjiévele en d'n drij neet kriége en e päor meter droonder ién de gaank teréch koëme. Resierke sjoûng ién de deur en loorde ekerèin doerdryngend aon. Vuuraal Pierre. Want dè haw gister oonder de aardrijkskundelès 'ns leuk wëlle zién en Resierke haw dao neet mèt kënne laachte. Pierre haw es aantwoerd op de vraog: "Reis per schip van Maastricht naar Rodeschool" ién 't proefwèrk gesjriëve: "Als u het betaalt meneer." Resierke haw 'm d'n däog denao 'ns aofgedës, bié 'n oer gepak, vëur ién de klas op z'n kneje op e bënkske neergeplaant, en wie Pierre nog get drôsjes begôs te mäoke, z'n han ién de loch läote sjtêke en 'm de houïte gewichte, dy op de kas sjoûnge, 'n haf oor ién de hude laote hawe. 't Wäor 'nne sjoene, dè. Ekerèin zaot noé röstig ién de baank. Resierke pagkde z'n piép, hool 't reurke droët en magkde dat zuver aon de gerdyne. Jao 't wäor 'nne proëpele mën, dè

vaan orde en nethèid heel. De lësbeukskes ién de kas sjoûnge ién sjoen sjtêpelkes nëven èin. 't Wäor 'n lësmetode vaan 10 dejlkes dy ién èi jaor oétgeléze môste wërde. Meh dat wäor de mèister te iéngewikkeld. De keender loze 't ieste dèil tien kier, dat wäor e sjtök uüverzichelikker en de aander sjtêpelkes blëve sjoen peelréch nëvenèin sjoën.

Nao 't bèje pagkde Resierke e beukske ién z'n han en begôs de naome van de keender op te lêze. Deginnege dy sjmuerges ién de mës wäore gewès zaagte "Mis", d'n hillen eenkele dè neet wäor gewès zaag "Niet". Zjaoke môs eker muerge goën, soëmers en sjweenters. Mèt de bloetse kneje op dy sjmaol bënkskes, 'r sjoëveerde zich es 'r draon daach. Dao hôfde mer èine van ater te duije tiénge deginnege dè vuur 'm zaot of de gaanse ry veel òm es dominosjtejn. Pesjtoer Creuse dè dèk opzy ién de bék zaot, pagkde de vëurste, dè niks gedoën haw, daan bié 'n oer en zat 'm tot sjendaol vaan de gaanse kèrk op de kemuniebaank.

Noé wäor Resierke bié 't afléze van de naome ateraon koëme, bié 'nne nèf van Zjaoke. Dè z'n ma wäor 'n Waolén en dat betèikende dat 'r sjwèrdes bekaans noets nao kèrk hôfde en dat ekerèin zjeloes op 'm wäor. "Walraeven", reep Resierke. ('r Sjpraak de keender noets mèt hönne vëurnaom aon, altiéd mèt hönnen aternaom.) "Walraeven" "Niet", reep Walraeven. "Jood", reep Resierke. Zjaoke wis neet wat 'r daomèt mejnde meh aon ze gezich kôs te zién dat 't get hil érgs wäor. Piet, dè nève Zjaoke zaot, griémelde 'ns. "Ich hôf soondes mer nao eng mës en neet wie stich, oüch nog nao de hoemës en nao 't lof", fluústerde hër. "Ich heb me ma wiésgemak dat ich neet tiénge de kèrkeloch kën en dat ich dao alliewetigge kopyng vaan kry".

Resierke wäor vèrdig mèt z'n naome en begôs, wie ekeren däog, aon de kristelier. Zjêf, dè zoe sjtom wäor es e vërke, haw ze de wëk devuur nog geriëte krêge. Dèn os haw, ién plaots van te zegke: "Nee, wij kunnen God niet zien, want hij heeft geen lichaam", gezaag: "Nee wij kunnen God niet zien, want hij heeft geen licht aan." Oüch hié haw Resierke neet mèt kënne laachte en Zjêf haw 50 dejlinge môtte mäoke dy op nöl môste oétkoëme. "Ik kijk ze na", haw Resierke gerope. Meh Zjêf wis waol dat dao niks vaan kaom. Resierke sjëurde de sjtraof altiéd kepot, zoonder denao te lore. En zelfs 't gewoen rëkenwèrk loorde hër bekaans noets nao. Dao sjoûng haos altiéd "Gezien" oonder.

Goddaank, de kristelier wäor afgeloüpe. Zjaoke voond dy haf oor vrëiselik en kôs zich neet vuursjtelle dat Slivvenhier dao aon haw gedaach wie 'r mèt z'n kèrk wäor begôs.

Resierke leet Nellie, 'nnen iesteklas fiéloër voonte de keender, de sjriëfsjrifte oétdejele. Sjriëve doog Zjaoke gën. En oüch vuur te zién wie Resierke, dè 'n hiel sjoen haand haw, de vuurbeelde op 't bord zat, dat voont 'r manjefiek. De lyne dy òmhoeg goûnge, hil dôn, en dy nao oonder goûnge, hil dik. "Kom jij het touwtje eens vasthouden". Resierke wës nao Zjaoke. Dè wis neet wat 'r hoért. Moch hër oüch 'ns hëlpe mèt linsjes trêkke? Resierke pagkde e dôn tuike, vrêf dao mèt e kriëtsje langs en heel 't sjtrak tiénge 't bord aon. Jeanke môs daan èin ènd vashawe

en Resierke 't twiede. Mêt twie vinger trok 'r 't kēurdsje daan truk en leet 't tiengen 't bord opsjprynge. Zoe kōs 'r hil fién linsjes măoke oe daan de vuurbeelde tōssje gesjriëve woerte. Hûi wāor 't: Papier maakt men van lompen. Weer zoe 'n zēn dy Zjaoke neet begriëp. Vaan "lompen" haw 'r nog noets gehuurd en dat biē 't "gemengd bedrijf" de "landbouw in dienst staat van de veeteelt", dao haw 'r noets gēine baal vaan begriëpe.

Vuur dat ze begōste te sjriëve mōste de eenkpōttekes nog gevōld wērde. Zjaoke waachde gedōldig tot 't pōtteke voūl wāor en beloorde zich ién d'n tōssjentiéd Resierke 'ns. Soms wāor 't zjus 'nne mēns, daach 'r. Verleje zaoterdig nog, wie ze tiēnge dy van Huūgem wāore goēn voetballe. Ze hawwe mêt 7-0 verloēre en wie ze te voet hēivers trokke, sjoūng Resierke aon de dēur van z'n hoēs. "En, hebben jullie een buis gehad?", haw 'r gevraag. Eleng dat woērd "buis" haw 'm e sjtōk mēnselikker gemak want noē wis Zjaoke dat Resierke oūch plat kōs kalle en dat magkden 'm e sjtōk gerōsder. Jao dat voetballe goūng neet altiéd wie ze dat waol zoūwe wēlle. Ién 't vreujaor zoūwe ze ién Êkkelder goēn sjuūle. 'nne Van dy vaan Kajke haw hōn gevraag en op 'nne zaoterdignadenoen trokke ze te voet, mêt de sjoon òm hōnne nak en de baal, mēutsje dry, oonder d'n érim, op nao Êkkelder. Boëve aon d'n Êkkelderbērg, aon d'n drij, sjoūng dē vaan Kajke op hōn te waachte. 'r Laachde mêt ze gaans gezich wie 'r hōn zaog koēme. "Wat kaom diér doén?", vroeg 'r. "Voetballe netuurlik", zaag Lyjo dē al get kelèrig begōs te wērde biē dy sjtōm vraag. "'t Voetballe gēit neet doer", zaag dē vaan Kajke. "Noe haan v'r uch gebuuld." Zjaoke daach dat 'r bēsde van de kelèr. "Meh daan heb v'r waol mêt 5-0 gewonne", reep 'r. "De koo wēt", zaag dē vaan Kajke gaans oonversjēllig, drijde zich òm en leep truk hēivers, d'n Êkkelderbērg op. Saoves haw Jeanke aon ze pa gevraag of 'n koo oūch kōs wēnne. Dē haw 'm ies 'ns duuster aongeloord, daonao get gegriēmeld en gezaach dat 'r 'm dat waol 'ns zoūw oētlegke es 'r get henniger wāor.

De sjriëflēs wāor gedoēn. 't Wāor noē zoe wērm ién de klas dat de erm van de keender aon de sjrifte begōste vas te plakke. En geng kaans òm oūch mer 'n drōp te kēnne dreinke. Jao, boēte, ién de buurt vaan de hūiskes, dy sjtoonke of ste langs 'n oēpe se-ter leeps, dao wāor 'n kraon. Meh dao hawwe ze 't buūveste sjtōk vaan aofgehaold, zoedat ste ze neet mie kōs oēpedrieje. E pāor joūnge dy al e pāor kier wāore bliëve zitte en ién de ziēvende klas hōnnen tiéd oētzaote, hawwe ién 't pēnneke 'n sjeuf gevylde en dy kōste, mêt 'nne sént driēn te dūije, waol aon wāoter koēme. Zjaoke wāor e bitsje zjeloes drop dat dy zoevēul dōrfde. Dy hawwe zelfs, op 29 juni, op St.-Pieter en St.-Paul, Resierke de mèi gesjtoēke. Oonder 't sjuūlketeer wāore ze 't getske vaan Sjerre opgetrokke, hawwe ater ién de sjtraot niētele en distele oētgeriēte en wāore zoe, zyingenterre en kēkenterre, de kērkfer koēme oploupe.

Zjaoke zōchde en loorden 'ns nao 'n dikke blaw vlegg dy mêt vēul lēve langs de roēt op en neer vloeg.

Dao hoert 'r Resierke zegke: "Boekjes op de hoek van de bank." Gelōkkig 't wāor haf veer. Es ze zich noē sjpoojde, kōste ze nog 'n oor nao de Daolekāomers. Dao wāor 't temēnste keul.

Gilles

Streekmuseum

Wat maog 't ziēn ?

Het afgebeelde voorwerp in het vorige nummer is een dubbelwandige lijmpot die door meubelmakers gebruikt werd. In de buitenste pot zat water en in de binnenste lijm. De lijmpot werd in de werkplaats op de kachel geplaatst (au bain marie). Men deed een beetje water bij de lijm en tijdens het verwarmen moest men de inhoud omroeren, totdat de lijm verwerkbaar was. Dit procédé wordt nu nog toegepast. Bij Bèr Doyen (van Graatsje) heb ik zo'n lijmpot vaak zien staan. We kregen deze keer diverse reacties. Tiny van de Weert (van Jantje) dacht dat het een "grōffelpot" was (gebruikt bij enten of oculeren).

Er is een duidelijk verschil tussen de "liēmpot" en de "grōffelpot".

Na loting is Wil de Wit uit Rijckholt als winnaar uit de bus gekomen. Hij ontvangt van de sectie Streekmuseum een lijmpot.

We hebben weer een ander voorwerp.

"Wat maog 't ziēn?"

Even een briefje naar Postbus 36, 6247 ZG Gronsveld.

John van de Weerd

Kên d'r hön nog

Jan van Thoor en Sjtien

Joannes Hubertus van Thoor werd geboren in Echt op 27 maart 1883. Zijn vader was landbouwer. Omdat enkele oudere broers van Jan bij het spoor werkten, kwam hij daar na zijn schooltijd ook terecht. Bij het Staats Spoor, zoals de Nederlandse Spoorwegen toen heetten, waren stiptheid en plichtsbetrachting een eerste vereiste. Bij Jan van Thoor waren deze eigenschappen in ruime mate aanwezig zodat hij daar goed kon aarden. Bij deze werkgever mocht je ook niet honkvast zijn want overplaatsingen waren zeker in de beginjaren eerder regel dan uitzondering. Zo kwam Jan rond 1900 in Eijsden terecht waar hij was aangesteld als telegrafist/spoorwegbeambte. Hier leerde hij Christina (Sjtien) Roosen, een charmante Gronsveldse schone, kennen. Het was liefde op het eerste gezicht. Hoewel men hem voorhield dat hij bij haar geen kans zou maken, zette hij toch door. In 1909 trouwden ze in Gronsveld. Uit dit huwelijk werden zeven zonen geboren waarvan er een slechts enkele maanden leefde.

Sjtien

Sjtien Roosen-Roosen.

Jan.

De oudste, Bèr, werd geboren in Weert in 1910 (+ 1984), Zjeng in Geleen in 1912 (+ 1982), Zjef in 1913 in Gronsveld (+ 1968), Hai in Gronsveld in 1916, Bar in Gronsveld in 1920 (+ 1991) en Mathieu in Gronsveld in 1922.

Tot groot verdriet van vooral Sjtien leefde de enige dochter Christien, die werd geboren in 1918, slechts enkele jaren.

De naam van Thoor (van Thorn) kwam in deze streken niet voor. In Midden-Limburg, waar Jan vandaan kwam, was dat heel anders. De vader en de moeder van Jan heetten beiden van Thoor. Merkwaardig is het dat ook de ouders van Sjtien dezelfde familienaam hadden. Dat waren Caspar Roosen uit Rijckholt en Sjtien Roosen uit Gronsveld. Na hun trouwen werd Jan nog een paar keer overgeplaatst waardoor hun eerste kinderen in Weert en Geleen geboren werden. In 1913 kwam het gezin voorgoed naar Gronsveld en het woonde aanvankelijk op de hoek van de huidige Broekstraat en de Van Caldenborghstraat. Vanaf 1920, na het overlijden van de ouders van Sjtien, woonden Jan en Sjtien tot aan hun dood in de boerderij van de familie Roosen-Roosen, hoek Hennemettenstraat-Broekstraat.

Intussen werkte Jan van Thoor op het station van Gronsveld, waar toen nog een drukte van belang heerste. Ze werkten daar met vier functionarissen. Van Eersen was de stationschef, Mulkens en Van Thoor waren beambten en Zjo Purnot de rangeerder. Er was toen aan de westkant van het spoor nog een echt rangeerterrein waar vooral fruit maar ook vee werd verladen. Ook was er veel personenvervoer naar Luik en Maastricht.

1942. Sjtien en Mathieu.

1922. Vóór de boerderij Roosen-Roosen in de Broekstraat. De schuur rechts, en de poort werden in de oorlog door de loop van een kanon beschadigd, waarna ze moesten worden afgebroken. Enkele jaren geleden, bij de restauratie van het woonhuis, werden beide door Jean van Thoor (zoon van Mathieu) weer herbouwd. V.l.n.r. Maj Frederiks (Pieters), Bar van Thoor, Christina Roosen, Jan van Thoor en Fix.

Niemand had een auto en er was nog geen busverbinding. De jonge meisjes van Gronsveld, die in Maastricht als dienstmeisje werkten, woonden meestal ook bij hun mevrouw in. Op zondag kregen de meisjes vaak een paar uur vrijaf. Veel jonge mannen van Gronsveld en Rijckholt togen dan ook op zondagmiddag richting stadspark in Maastricht. Omdat het zakgeld in die tijd een schaars goed was en een retourtje Maastricht toch al 14 cent kostte ging men vaak te voet in groepjes richting Maastricht. Als de jongens dan 's avonds moe van het dansen waren en zo geen zin meer hadden om terug te lopen, werd er iets bedacht. Men kocht een perronkaartje van enkele centen dat toegang gaf tot het perron in Maastricht. Hier stapten de "casanova's" dan in de trein naar Luik die in Gronsveld stopte. Ze stapten echter niet uit aan de kant van het perron, want daar stond Jan van Thoor om de kaartje te controleren, maar aan de andere kant en liepen dan langs het spoor

1984. Het huis van Van Thoor.

Rond 1930. Jan op het perron van station Gronsveld, bij het apparaat dat op afstand de spoorbomen bediende.

naar de overweg. Lang zouden deze illegale praktijken niet duren, want Jan had zijn ogen niet in zijn zak. Toen hij eenmaal wist hoe dat werkte, stond hij de heren op te wachten aan de andere kant van de trein zodat ze alsnog een kaartje moesten kopen.

18 juni 1946. Bruiloft van Zjêf en Marie Duysens.

Zittend v.l.n.r. Marie Henquet, Bèr van Thoor, Zjeng van Thoor, Sjtien, Emiel Duysens, Isabelle Duysens-Richelle, Jeanne Duysens, Jean Kerzman.

Tweede rij v.l.n.r. Corry Duysens-Gielen, Emiel Duysens, Leonie Smeets-Henquet, Deussen-Richelle, Marie Henquet-Duysens, Zjirra Duysens, Gonnie Wijnen, het bruidspaar, Mia Duysens, Haj van Thoor, Genoveva Duysens-Bormans, Zjozef Duysens, Giljam Henquet.

Achterste rij v.l.n.r. Fons Richelle, Mia Duysens-Roosen, Anna Richelle-Mientjens, Emiel Duysens, Lieske Duysens-Spronck, Nico Duysens, Zjêf Duysens, Math van Thoor, Gillaumine Duysens-Ernon, Deussen, Harrie Duysings, Bar van Thoor, Carolien Duysens-Schrijnemaekers, Emiel Smeets, Zjirra Duysens, Fina Duysens-Hartman, Fons Duysens, Lies van Thoor-Houben, Leo Duysens.

Omdat er met onregelmatige diensten werd gewerkt, droeg Jan altijd zijn uniform. Dan moest hij 's morgens, dan weer 's middags, dan weer 's avonds werken, zeven dagen in de week. Ook als hij geen dienst had, was hij in uniform. De schaarse vrije tijd verdeelde hij tussen zijn grote moestuin, zijn kippen en de jacht. Jagen en

1956. Grote Bronk. V.l.n.r. Rob van Thoor, Jan van Thoor, Marie van Thoor-Duysens, Emiel van Thoor, Sjtien, Lies van Thoor-Houben. Op de achtergrond Bèr Hacquier naast Jan.

1931. De koningin met haar hofdames. V.l.n.r. Liza van den Boorn, Sjtien, Marie Jaspars-Waber, Jeanne Claessens, Germaine Bouchoms-Degueldre, Jeannette Reintjens, Berbke Martens-Hofman, Tineke Houben-Houten, Trûi Purnot-Doumen.

Kermis 1950. Staande: Bèr, Zjeng, Zjêf, Haj, Bar, Mathieu. Zittend: Sjtien, Jan.

stropen lijken twee bezigheden die niet bij elkaar horen maar ze vormden vroeger in onze bossen toch een veel voorkomende combinatie. Omdat het overgrote deel van het bos eigendom was van de familie Schreinemacher uit Maastricht en door een heuse boswachter werd bewaakt bleef er voor de Gronsveldse jagers weinig legaal te jagen. Als gevolg hiervan werd er menig konijntje van Schreinemacher gestroopt wat overigens aan de smaak niets afdeed. Op zondagavond werd er ten huize van Jan en Sjtien gekaart ("mitsje") met Louwie Vossen (Vöske), Bèr Pieters, Giljam Celissen, Vëus Houben en Alex Schaap. Jan hield niet van feesten. Reden waarom hij zijn 40- en 50-jarig huwelijksfeest niet wilde vieren. Sjtien was een echte huismus en behalve om naar de kerk te gaan kwam ze de deur niet uit. Wel was ze bij de hofdames van koningin en keizerin Germaine Bouchoms in 1931, 1935 en 1939.

Eind jaren vijftig. Broekstraat met het kasteelpark op de achtergrond. Sjtien met Carien en Mattie. Rechts: Jan.

1955. Sjtien komt met Mathieu uit de kerk.

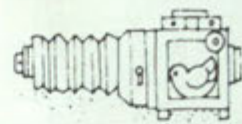

Een van de laatste foto's van Sjtien.

Aan het einde van zijn loopbaan bij het spoor wilde men Jan nog een keer overplaatsen naar Roermond. Jan en Sjtien voelden er echter niets voor om nog een keer te verhuizen. Jan weigerde en werd vervroegd gepensioneerd in 1937. Nu had hij alle tijd voor zijn tuin, de jacht en om uren te kletsen in de werkplaats van zijn zoon Bèr, waar de jongens die er werkten hem Wöm noemden. Dat kwam doordat hij, nadat hij een sterk verhaal gehoord had, zei: "Es dat woer ês, hêt ich Wöm." Het verhaal bleek waar te zijn. Zo stond hij ook uren met het "Vöske" aan de poort te bomen over de jacht en wat daarbij hoorde. Jan overleed op 18 maart 1961 na een beroerte. Sjtien wijdde haar laatste jaren aan haar kinderen en kleinkinderen. Op 26 februari 1965 sloep zij rustig in.

Wally van de Weerd

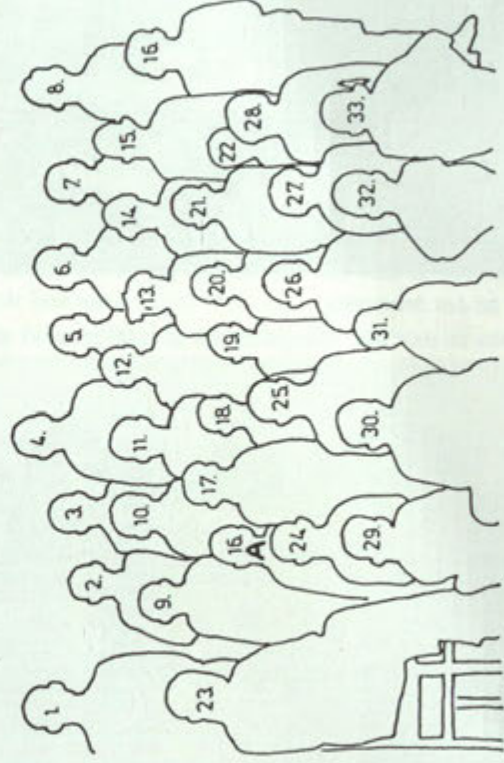
Foto

±1960. Op de binnenplaats bij het "getske van Sterre", tegenover de kerk van Gronsveld. V.l.n.r. Theo van de Weert, Jean Aarts, Zjoke Pinckaers.

1939. Lagere School Gronsvelt

1 Meester Bouchoms 2 Drieske Scaf 3 Jo Habets 4 Martin (Broer) Habets 5 Bertus Bouchoms 6 Chris Bouchoms 7 Huub Kolenburg 8 Zjeng Kolenburg 9 Zjeng Scaf 10 Bérke Doyen 11 Leo Habets 12 Frans van den Boorn 13 Mène van den Boorn 14 Germaine Bouchoms 15 Wil Kolenburg 16 Zjirke Schrijnemaekers 16A Zjèt Doyen 17 Math Doyen 18 Zjèt van den Boorn 19 Nic van den Boorn 20 Bèr van den Boorn 21 Giljam Schrijnemaekers 22 Zjeng Schrijnemaekers 23 Meester Van den Donk 24 Lucien Doyen 25 Gerrit van Megen 26 Piet Thomma 27 Marie Thomma 28 It Schrijnemaekers 29 Robert Doyen 30 Lex Dirix 31 Huub Dirix 32 Remy Hessels 33 Theo Hessels.

1961. Carnaval. Rijckholt bij het bruggetje.

1937-1938. V.l.n.r. Piet Smets, Maria van de Wal, Anneke Smets, Liza Dassen (Bouchoms).

Geziën

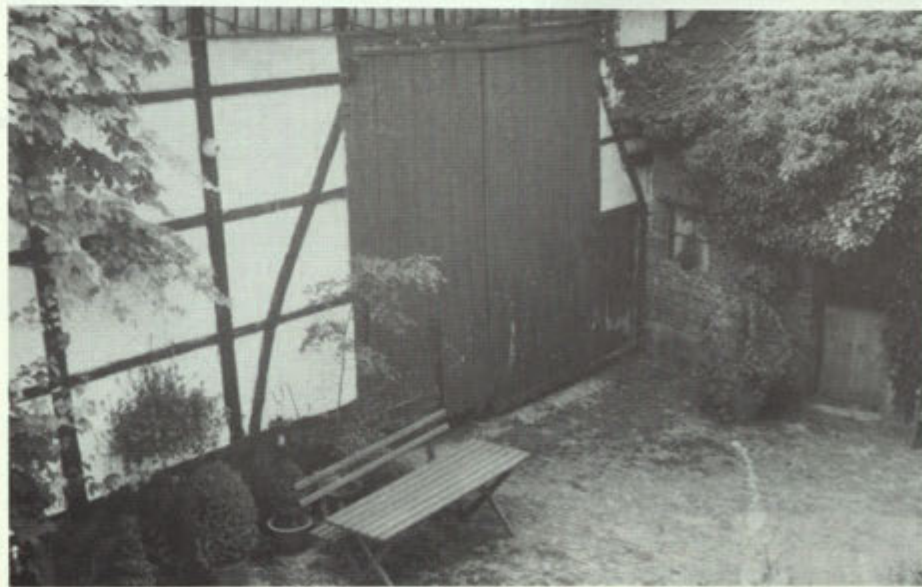
Een scout was de maker van de Franse lelie op de sluitsteen van hoeve Waterrijk uit ons Paasnummer. Piet Wolfs (van Lerang) meldde zich direct na het lezen van "Geziën". Hij herinnert zich nog goed de dag dat hij als jongen bij Sef Vossen op Waterrijk was. Er bivakkeerde hier toen een grote groep scouts uit Midden-Limburg en één van hen vroeg toen aan Sef of hij een Franse lelie mocht snijden in de sluitsteen van mergel boven de poort. Sef had daar geen bezwaar tegen en sinds die dag prijkt er een lelie boven de poort.

De binnenplaats van de vorige keer behoort toe aan de familie Sleypen-Denie. Frans en Irène wonen hier, Steenstraat 6, sinds 1978 en nu met hun kinderen Guusje, Teun, Drik en Bor. De eerste jaren nog in een caravan omdat er veel verbouwd en gerestaureerd moest worden. In het voorjaar van 1983 kon het gezin de woning betrekken. In 1991 moest de caravan weer tevoorschijn gehaald worden. Een friteuse vatte vlam en de hele keuken brandde uit. De benedenverdieping was zwaar beschadigd. Het duurde zes weken voordat zij het huis weer konden bewonen.

De woning moet van begin 1800 zijn, het bouwjaar heb ik niet kunnen achterhalen. Zeker is in iedere geval dat dit huis tot één van de mooiste gerestaureerde panden van Rijckholt behoort.

De volgende binnenplaats is waarschijnlijk één van de oudste van Gronsveld.

Sjef Caris

Rariteiten

U bent er als trouwe lezer van Grueles aan gewend dat het decemberartikel gaat over de meest interessante waarnemingen van het afgelopen jaar. Toen wij hier enkele jaren geleden mee startten, konden wij niet vermoeden dat wij zo veel respons zouden krijgen op onze oproep om waarnemingen te melden. Nog steeds stijgt het aantal dorpsgenoten dat ons weet te vinden als zij onbekende dieren of planten hebben gezien.

De oogst van dit jaar is weer een bonte mengeling van niet alledaagse waarnemingen in de natuur van onze streek.

Ligusterpijlstaart

Aardig is dat dit jaar de rups van de ligusterpijlstaart-vlinder door maar liefst vijf verschillende dorpsgenoten werd waargenomen en gemeld bij de sectie. Over de ligusterpijlstaart (de vlinder) hebben wij reeds eerder geschreven in deze rubriek. De rups is mogelijk nog imposanter dan de vlinder. Deze is in uitgestrekte vorm ongeveer 9 centimeter lang. Zij is groen en heeft een witte/rose band over de rug. De rups heeft een puntig uitsteeksel op het achterlijf (vandaar de naam pijlstaart). Aan de voorkant zit een slurfsnuitje waardoor de voorkant ook wel eens voor de achterkant wordt aangezien. De rups nestelt zich graag in hagen. Het exemplaar dat Pierre Bergenhuizen toonde, deed zijn naam eer aan. Het bevond zich in een ligusterhaag.

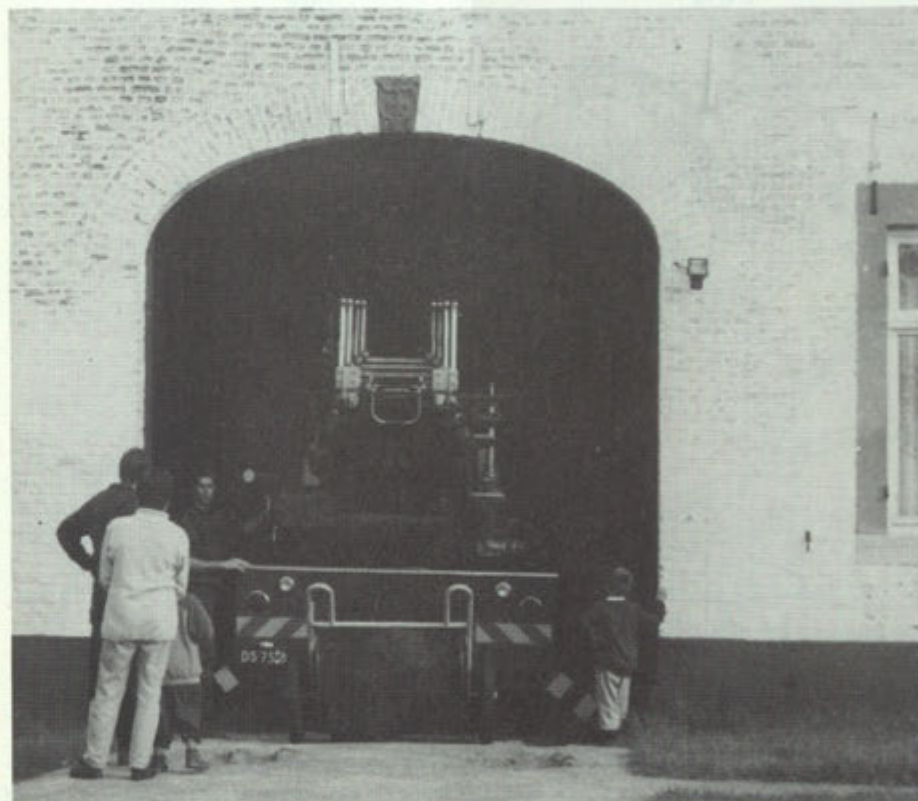

Rups van de ligusterpijlstaart.

Kerkuil

Het verhaal van de kerkuil is een verhaal apart. In het Zuidlimburgse heuvelland broeden nog maar drie paartjes van deze prachtige vogels, terwijl deze uil vroeger in alle dorpen een bekende verschijning was. Al jarenlang zet de sectie Natuur zich in om deze vogel in Gronsveld en Rijckholt aan het broeden te krijgen.

Om de broedkans te verhogen, werden er meer dan tien nestkasten gehangen op zolders van schuren, in torens en in de windmolen. De vogel werd weliswaar af en toe waargenomen maar tot broeden kwam het niet. Het afgelopen jaar echter namen de meldingen sterk toe. Vooral rond de Stationsstraat werd regelmatig een grote witte uil waargenomen.

De brandweer behulpzaam bij het aanbrengen van nestkasten voor de kerkuil. (Boven de poort de sluitsteen met de Franse lelie (Zie artikel "Geziën").)

Tijdens onze controletochten werden in de schuur van Thuur Reintjens verse braakballen van de kerkuil aangetroffen. Ook uit de omgeving werd gemeld dat er een uil op zolder zat.

De laatste melding werd gedaan door de familie Struyker Boudier van hoeve Waterrijk. Hier werden zelfs twee uilen gesignaleerd in de schuur waar door ons een kast was geplaatst. We hebben dan ook goede hoop dat de vogels in het voorjaar 1998 tot broeden komen.

Omdat de schuur van de familie Struyker Boudier erg hoog is en het plaatsen van een grote nestkast bepaald niet ongevaarlijk was, hebben we de hulp ingeroepen van de plaatselijke brandweer.

We mogen dus tot ons genoegen aannemen dat de kerkuil zich serieus aan het (her)vestigen is in Gronsveld. We komen hier zeker in een vervolgartikel op terug.

Boomkikker

De boomkikker met zijn typische zuignapjes aan tenen en vingers.

Een zeer merkwaardige melding kreeg de sectie binnen van Els Nelissen-Waber (van Jeu) die woont nabij camping de Bosrand in Moerslag. Zij had een kikker in haar achterkeuken aangetroffen die haar merkwaardig voorkwam. Ze bracht de kikker in een potje naar Gronsveld. Daar werd al snel geconstateerd dat het om de zeldzame boomkikker ging. Deze gifgroene kleine kikker, met zeer lange poten, komt hier normaaal niet voor. Zijn dichtstbijzijnde biotoop is gelegen in

Midden-Limburg. Hoe de kikker hier is terechtgekomen is ons een raadsel. Mogelijk is hij met een Middenlimburgse kampeerder in een caravan hier naar toe gekomen. Nadat de sectie enkele foto's had genomen van het diertje werd het vrij gelaten in een drinkpoel. De kans op voortplanting is helaas erg gering, omdat er hier geen soortgenoten voorkomen.

Pestvogel

Pestvogels zijn vogels die, net als meesjes, al buitlend vruchten plukken.

Op 10 januari deed Marc Chavagne (bakker) wel een heel aardige ontdekking. In het weiland achter de bakkerij werd dagelijks brood en fruit gestrooid om vogels door de strenge winter heen te helpen.

Tussen de grote groepen mussen, merels, vinken en spreeuwen ontdekte Marc hem vier onbekende vogels. Ze waren iets kleiner dan een spreeuw, en hadden een grote kuif achter op de kop, verder een gele staartpunt en nog geel en rood aan de vleugelpennen. Het waren pestvogels.

Deze vogels broeden normaal in Noord-Scandinavië en Siberië. Zo nu en dan komt deze prachtige vogel in onze contreien de winter doorbrengen. Dit gebeurt met name als ze in Scandinavië te weinig bessen vinden. Het kan dan voorkomen dat tienduizenden pestvogels onze streken aandoen op zoek naar meidoornbessen en rozebottels. De pestvogels worden hierom gerekend tot de zogenaamde invasievogels.

Is deze voorraad bessen ook op, dan zoeken de vogels zelfs de drukte van de stad op, op zoek naar de bessen van vuurdoorn en andere heesters.

De pestvogels vallen niet alleen op door hun prachtig verenkleed maar ook door hun bijzondere tamheid. Pestvogels schuwen de mensen niet, omdat in de subarctische broedgebieden nauwelijks mensen leven en ze er dus geen gevaar van verwachten.

Omdat de vogels soms wel 10 jaar niet en dan weer massaal gesignaleerd worden, dachten onze voorouders dat de plotselinge migraties voortekenen waren van rampen als oorlog, besmettelijke ziekten of extreme koude. Aan de zwarte dood (de pest) heeft de pestvogel dan ook zijn naam te danken. Nu weten wij wel beter, maar zijn naam zal wel niet meer veranderd worden.

Zwarte ooievaar

Op 29 september kwam een grote zwart/witte vogel zeilend over het Savelsbos, richting "Sjêhelder". Wij zagen meteen dat het geen alledaagse verschijning was. Gelukkig was het mooi zonnig en vloog de vogel precies in onze richting. Het was overduidelijk een zwarte ooievaar. Zwarte ooievaars broeden niet in Nederland en zeer sporadisch dwaalt er een exemplaar door ons land. Zo is deze vogel ook op Bronkmaandag 1992 in Gronsveld gesignaleerd.

Bloeiende appelbomen in het najaar

Niets is zo grillig en onvoorspelbaar als de natuur. De zomer wilde maar niet van start gaan en de temperatuur bleef heel lang beneden de gebruikelijke waarden. De late nachtvorst zorgde ervoor dat veel bloesem niet in vrucht werd omgezet. Daarna volgden echter de zeer warme maanden augustus en september. De natuur was de

kluts kwijt en in het najaar kwamen veel bomen en struiken opnieuw tot bloei. Zo bloeiden er onder andere appelbomen in het "Riékelderbrook", zodat er tegelijkertijd bloesem en rijpe appels hingen.

Het is te verklaren maar het blijft toch een vreemd gezicht.

Lezers van Grueles, u ziet dat uw naam al snel vereeuwigd kan worden door uw interessante meldingen door te geven. Mocht u in het komende jaar een voor u bijzondere waarneming doen, neem dan gerust contact op met sectie Natuur. Wij garanderen niet dat uw naam in dit periodiek terechtkomt, wij garanderen wel dat u tekst en uitleg krijgt over datgene dat u gevonden of gezien heeft.

Sectie Natuur

De kerk van Gronsveld

We mogen beginnen met te zeggen dat Gronsveld een zeer oude parochie is. Het feit dat St.-Martinus en St.-Amandus de beide parochieheiligen zijn wijst daar reeds op. St.-Martinus was in 371 bisschop van Tours en St.-Amandus bisschop van Maastricht in 646. Opmerkelijk is dat veel, aan de H. Martinus toegewijde parochies, aan de Maas zijn gelegen: bijvoorbeeld Breust, Gronsveld, Wijk-Maastricht, Venlo. De reden hiervan zou kunnen zijn dat de eerste geloofsverkondigers, volgelingen van St.-Martinus, de Maas hebben gebruikt om deze streken te bereizen. De landwegen waren in die tijd immers onveilig en vrijwel onbegaanbaar.

De kerk van Gronsveld wordt reeds vermeld in 1281. Een stichtingsacte heeft men evenwel tot op heden niet kunnen achterhalen. Het is niet onmogelijk dat rond voornoemd jaar het onderste gedeelte van de kerktoren gebouwd is. Hoe de oudste kerk van Gronsveld eruit zag, blijft gissen, want over de periode 1350-1600 zijn geen gegevens bewaard gebleven. Het licht van de geschiedenis begint eigenlijk pas over ons kerkgebouw te schijnen na het jaar 1600.

De parochie Gronsveld behoorde toen tot het bisdom Luik. Van 1613 tot 1712 heeft in onze parochie vijf maal een kerkelijke visitatie, de zogenaamde aartsdiakonale visitatie, plaats gehad. Visitaties als deze waren een soort inspecties die in opdracht van de bisschop werden gehouden. De rapporten van deze kerkvisitaties zijn in Luik bewaard. Zij geven ons enig idee over de toestand van kerk en parochie in Gronsveld tussen 1600 en 1700. Heel belangrijk is ook dat deze rapporten ons leren dat rond 1700 in Gronsveld een nieuwe kerk gebouwd werd. Daaruit volgt meteen dat er vóór het jaar 1700 op de plaats van onze huidige kerk een ander kerkgebouw moet hebben gestaan.

Hoe zag de kerk eruit ?

Het zal wel een eenvoudige dorpskerk geweest zijn, ter grootte van de kerk van Mesch en waarschijnlijk geheel van mergel gebouwd. Als we de rapporten van de kerkvisitaties aandachtig lezen, zien wij dat die kerk tussen 1600 en 1700 steeds bouwvalliger werd. In 1613 stond de linkermuur van het schip reeds op invallen. In 1658 werd in het visitatierapport genoteerd dat de zoldering van het priesterkoor naar beneden is gevallen. Hetzelfde rapport vermeldt dat er zoveel duiven in de

toren zaten dat ze de diensten in de kerk stoorden. Van het interieur van die vroegere kerk moeten we ons geen al te grootse voorstelling maken. Er waren ook toen reeds een hoofdaltaar, een Maria-altaar en een St.-Amandusaltaar, maar behoorlijk altaarlinnen was niet aanwezig en de godslamp brandde zelden of nooit.

Tussen 1600 en 1700 waren het slechte jaren voor deze streek. Nadat Maastricht in 1579 door de Spaanse legeraanvoerder Parma was ingenomen, had heel de omgeving te lijden onder de strooptochten van de soldaten. Ook Gronsveld werd geplunderd en de pastorie werd door de soldaten van Parma in brand gestoken. De pastoor kreeg van de bisschop verlof om voorlopig in de kerk te gaan wonen. Vlak bij de ingang werd voor hem een keukentje en een opkamertje ingericht en zo heeft hij tientallen jaren in de kerk gewoond. De kerk moet toen wel een heel vreemde aanblik geboden hebben, want de verpauperde parochianen brachten hun schamele bezittingen binnen de muren van de kerk in veiligheid. Allerlei huisraad en meubilair werd in de kerk opgeslagen. Ook deze wantoestand heeft jaren geduurd, want in 1624 vermeldt het visitatierapport dat de kerk zó vol stond dat er maar een smal pad naar de uitgang vrij was. Nog in 1658 moest de visitator de pastoor opdragen te zorgen dat alles uit de kerk verwijderd zou worden. We kunnen ons indenken dat in zulke omstandigheden van een bloeiend godsdienstig leven geen sprake was. Maar de Bronk werd gehouden! Uit het visitatierapport van 1624 weten we dat bij de jaarlijkse Sacramentsprocessie vijf pond kruit aan de schutters werd verstrekt. Bovendien werd vermeld dat tijdens de processie anderhalve ton bier werd gedronken en dat aan ingehuurde muzikanten ongeveer drie gulden werd betaald.

We hebben in het voorafgaande al iets aangehaald uit de visitatierapporten van 1613, 1624 en 1658. Zo weten we dat de toestand van de Gronsveldse kerk niet rooskleurig was. De volgende visitatie was pas in 1699 en daar lezen we: "De kerk is nieuw gebouwd maar nog niet voltooid."

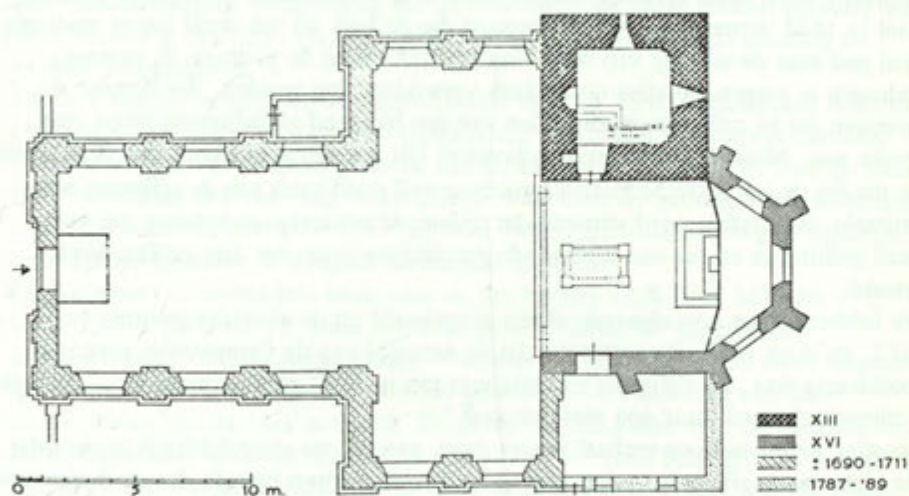
Voordat we nu met ons verhaal verder gaan, moeten we eerst duidelijk zeggen dat die nieuwbouw alleen het schip met de beide dwarsarmen betreft, dus de kerk vanaf de hoofdingang tot aan de communiebank. Toen rond 1700 de kerk vernieuwd werd, was het priesterkoor daar niet bij betrokken, met andere woorden: van de vroegere kerk werd wel het schip gesloopt maar niet het priesterkoor. Met dat slopen zal men ongeveer in 1695 begonnen zijn. Volgens het visitatierapport was men in 1699 volop bezig met de bouw van het nieuwe schip maar daar nog niet helemaal klaar mee. Kort na 1700 moet de bouw zijn voltooid.

Ook de Rijckholtenaren, hoewel geen ingezetenen van het graafschap Gronsveld, moesten meehelpen bij de bouw. Zij werden door de heer van Gronsveld gedwongen zonder betaling zware diensten te verrichten bij de afbraak van de oude kerk en het vervoer van stenen en hout voor de nieuwbouw. Dit gebeurde onder groot protest, maar, redeneerden de bouwheren, kerkelijk resorteerden de Rijckholtenaren onder de parochie Gronsveld en dat gaf de doorslag.

Wie heeft de kerk gebouwd?

Dat was in die tijd heel eigenaardig geregeld. De mensen leefden toen nog onder het tiendenstelsel. Om dit maatschappelijke stelsel eenvoudig uit te leggen kunnen we misschien het beste zeggen dat op alle akkergrond een soort hypotheek rustte zodat iedere pachter het tiende deel van de oogst moest afstaan. In Gronsveld was de helft van de opbrengst der tienden voor de heren van het kasteel maar daar zat als consequentie aan vast dat zij moesten zorgen voor het onderhoud van het schip der kerk, van de fundamente tot aan de nok. De andere helft van de opbrengst der tienden kwam toe aan de pastoor van Gronsveld met als gevolg dat hij moest zorgen voor het onderhoud van het priesterkoor.

In de roerige jaren na 1600 was de opbrengst der tienden zeer gering, zodat van het onderhoud van de kerk niet veel terecht kwam. Rond 1700 zijn er blijkbaar betere tijden aangebroken en kon er ook weer zorg besteed worden aan de kerk.

Plattegrond van de kerk rond 1960.
Het lijkenhuisje rechts is afgebroken.

Welke graven Van Bronckhorst speelden een rol bij de bouw van de kerk rond 1700?

Het is duidelijk dat hiervoor niet in aanmerking komt Justus-Maximiliaan van Bronckhorst. Hij is in Gronsveld bekend omdat hij in 1619 de schutterij oprichtte en in 1622 de windmolen bouwde. Maar aan de bouw van de kerk heeft hij geen deel gehad, want hij overleed in 1662.

Het zijn drie kinderen van deze Justus-Maximiliaan die een grote rol gespeeld hebben bij de bouw en de aankleding van de kerk.

OTTO-WILLEM, de oudste zoon van Justus-Maximiliaan, koos voor de geestelijke stand; hij deed afstand van het wereldlijk bestuur over Gronsveld en werd in 1682 gewijd tot hulpbisschop van Osnabrück. Van zijn belangstelling voor onze kerk getuigt het St.-Amandusaltaar (thans St.-Jozefaltaar), want dit altaar draagt het wapen der Bronckhorsten, bekroond met een bisschopshoed.

JAN-FRANS, de tweede zoon van Justus-Maximiliaan, kreeg nu het bestuur over Gronsveld. Na het overlijden van zijn eerste echtgenote hertrouwde hij in 1706 met Maria-Anna Törring-Jettenbach. Bij die gelegenheid moet wel het hoofdaltaar geschonken zijn, want het wordt bekroond met het wapen van de beide

Interieur van de kerk vóór de verbouwing van 1948.
Merk op dat de preekstoel aan de andere kant staat.

echtgenoten. Het zal natuurlijk wel enige tijd geduurd hebben voordat dit altaar helemaal gereed was, want op het grote schilderij van het hoofdaltaar staat de naam van de schilder, Engelbert Fissen, en het jaartal 1710. Tussen de jaren 1706 en 1712 werd door dezelfde echtelieden ook nog het orgel geschonken, want dit wordt bekroond door een schild waarin de wapens van beide echtgenoten zijn samengebracht. In elk geval stond het huidige orgel al in 1712 in de kerk want in het visitatierapport van 1712 staat vermeld: "Er is een orgel in de kerk, maar nog geen organist."

In 1719 stierf deze Jan-Frans van Bronckhorst. Zijn dankbare onderdanen bouwden voor hem en zijn echtgenote een grafkelder onder het koor van de kerk, rechts van de graftombe van zijn in 1563 overleden voorvader Willem van Bronckhorst. Aangezien zijn eerste huwelijk kinderloos was gebleven en het enige kind uit zijn tweede huwelijk zeer jong gestorven was, is met de dood van Jan-Frans van Bronckhorst het geslacht der Bronckhorsten in 1719 in Gronsveld uitgestorven. Als laatste herinnering aan "zijn oud en roemrucht geslacht" schonk hij aan de kerk van Gronsveld de grote monstrans die vroeger gebruikt werd op plechtige aanbiddingsdagen, en aan de schatkamer van St.-Servaas in bruikleen is gegeven.

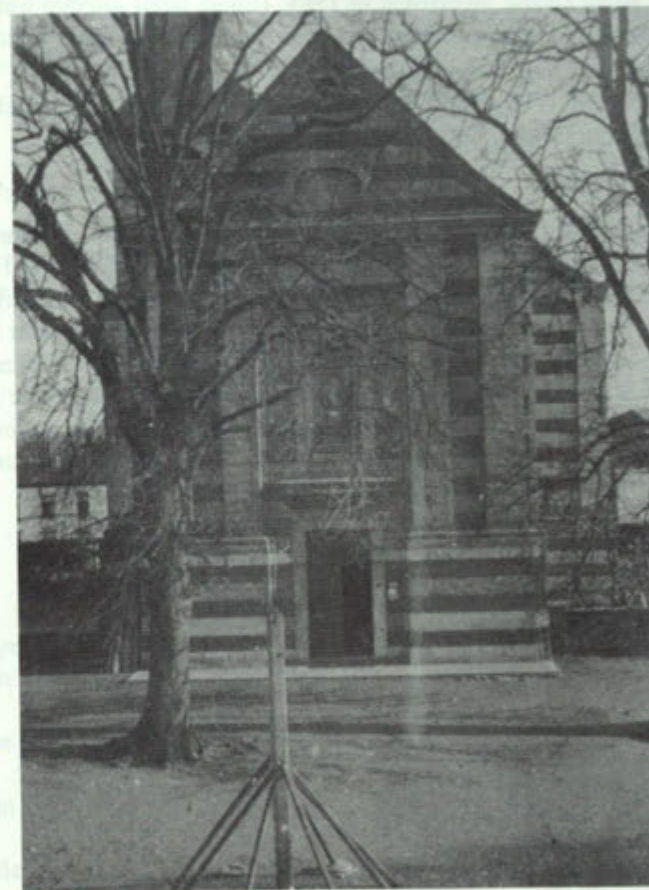
ANNA-JUSTINA was gehuwd met baron Ferdinand-Lodewijk van Eynatten. De wapens van dit echtpaar sieren het Maria-altaar. Bij testament van 1706 begiftigde zij dit altaar met een stichting die aan dat bepaalde altaar verbonden was (benefiet-altaar). De tienden van de, bij dit altaar behorende landerijen, waren bestemd voor de priester (beneficiant) die daarvoor verplicht was één of meerdere keren per jaar een mis voor de zielerust van de stichter op te dragen. Anna-Justina overleed op 12 januari 1709.

Wij gaan nu verder met de rol van de pastoor. Wij hebben al gezegd dat het priesterkoor niet betrokken was bij de nieuwbouw in 1700. Aan de buitenkant van de kerk is dit duidelijk te zien: het nieuwgebouwde schip van 1700 is te kennen aan afwisselende lagen in baksteen en mergel (speklagen), terwijl het priesterkoor geheel in mergel is opgetrokken.

Rond 1700 was Henri Goffin pastoor in Gronsveld. Als zielzorger had hij één grote handicap: hij sprak als geboren Waal niet de taal van de gelovigen. Hij was een man van 80 jaar en we kunnen ons voorstellen dat hij op die leeftijd niet meer de moed had om het vervallen priesterkoor op te knappen.

In 1704, toen de bouw van het schip van de kerk inmiddels voltooid was, kwam in Gronsveld een nieuwe pastoor: Petrus Carolus Justus Goffin, een neef van de vorige pastoor. Hij heeft de restauratie van het priesterkoor ter hand genomen en aan hem dankt het zijn huidige vorm. Het is zo goed als zeker dat hij het aangepast heeft aan de stijl van het nieuwe schip. Misschien heeft hij de gewelven van het koor op dezelfde hoogte gebracht als die van het schip want het visitatierapport van

1712 luidt (letterlijk vertaald): Pastoor Goffin heeft het priesterkoor opgetrokken en hij onderhoudt het. Het familiewapen van de pastoor vinden wij op de voorkant van het altaar en op de preekstoel. Beide wapens zijn bekroond met een hoed met aan weerszijden afhangende kwasten. Deze hoed duidt op de hoge pauselijke onderscheiding van pastoor Goffin: hij was namelijk protonotarius apostolicus, een hoge administratieve functie bij de H.Stoel.

Voorzijde van de kerk met de lindebomen die op 8 mei 1950 werden omgehakt nadat spelende kinderen door een vallende tak getroffen waren.

Samengevat komt deze uiteenzetting op het volgende neer:

1. De kerk dateert in haar huidige vorm van rond 1700.
2. Het schip met dwarsarmen (dus vanaf de hoofdingang tot aan de communiebank) werd omstreeks 1700 geheel nieuw gebouwd.
3. De toren en het priesterkoor zijn van oudere datum.
4. Het bestaand priesterkoor werd kort na 1700 gerestaureerd.
5. Het enige sieraad uit de oude kerk dat bewaard bleef is het grafmonument van Willem van Bronckhorst, overleden in 1563. (Enige jaren geleden werd het verplaatst naar de ruimte onder de toren waar het nu ligt, met stof bedekt en onttrokken aan het oog van de de kerkganger. Jammer.)
6. Tussen 1706 en 1711 werden in de kerk nieuw geplaatst: het hoofdaltaar, de twee zijaltaren, het orgel, de preekstoel en de communiebank.

Oorspronkelijk had de kerk geen aparte sacristie; men behielp zich met de ruimte achter het hoofdaltaar en met de ruimte onder de toren. In 1783 werd van het St.-Antoniusgodshuis te Maastricht een grote "credens" gekocht, een sacristiekast voor misgewaden. Die kast werd voorlopig in de kerk geplaatst, tegenover het Maria-altaar. In de jaren 1787-1789 werd de huidige sacristie gebouwd. Deze had tot het jaar 1895 geen buitendeur. Bij de restauratie van het exterieur van de kerk in dat jaar kwam men op de gedachte de sacristie een eigen buitendeur te geven. Ook werd toen de vorm van het dak gewijzigd. Het oorspronkelijke mansarddak werd toen vervangen door een lelijk, gebroken dak.

In 1948 en 1984 werd de kerk gerestaureerd.

Gilles Jaspars

Inhoudsopgave "Grueles" jaargang 17, 1997

Rubriek en artikel	afl.	blz.
Archeologie		
De Kluis en de Romeinen	2	81
Dialect		
'ne Gryze Paose	1	4
Hûije	2	48
'nne Zoëmersen avend	3	87
Bié Resierke ién de klas	4	124
Foto		
-	1	38
-	2	58
-	3	97
-	4	141
Historie		
Bié de Börger	1	26
Straatnamen in een historisch landschap	2	63
Straatnamen als herinnering en eerbetoon	3	101
De kerk van Gronsveld	4	152
Kên d'r hön nog		
Harie van de Sjnuyer	1	15
Wiske van de Peenkert	2	71
Klëuske van Sjtéske	3	108
Wöm de Sjniëd	3	108
Jan van Thoor en Sjtien	4	130

Natuur

Vroegbloeiërs van het Savelsbos	1	9
De Eijsder Beemden	2	53
De huismus. Van vogelvrij naar vrije vogel	3	90
Rariteiten	4	146

Streekmuseum

Wat maog 't zién?	1	13
Opening opslagruimte en werkplaats	2	77
Wat maog 't zién?	2	79
Wat maog 't zién?	3	107
Wat maog 't zién?	4	129

Van aal en nog get

Keendertaol	1	43
Gronsvelderf, Rijkholterf	3	96

Copyright Stichting Grueles.

Secretariaat: Rijksweg 92, 6247 AK Gronsveld. Tel. (043) 408 2880 / 408 1575.

Abonnementen-administratie: Rijksweg 86a. Tel. (043) 408 1662.

U kunt zich abonneren op ons tijdschrift door f 22,50 over te maken op Rabobank Gronsveld, rek.nr. 11 75 15 000 of Postbank 25 35 375 t.n.v. Stichting Grueles. Losse nummers f 6,75.

